

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Ансамбль

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Бакалавр
025 Музичне мистецтво
«Народні інструменти:
«Балалайка», «Гітара»,
«Домра», «Цимбали»

Курс	3,4
Семестр	6-8

Статус

Цикл загально-
професійної підготовки

ECTS	7
Годин	210
Практичні	104
Самостійна робота	106

Семестровий контроль

Екзамен

Інформація про викладача

ПІБ	Матвійчук Любов Дмитрівна в.о. професор кафедри народних інструментів
e-mail	domra.info@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Метою курсу «Ансамбль» є професійна підготовка всебічно розвинутих, висококваліфікованих фахівців, які повинні оволодіти практичними вміннями та навичками гри в ансамблі в обсязі, необхідному для подальшої діяльності музиканта в якості артиста-ансамбліста в концертно-виконавській, педагогічній та музично-просвітницькій практиці.

Предметом курсу «Ансамбль» є зміст та організація виконавської, зокрема, ансамблевої діяльності майбутнього викладача, артиста ансамблю, оркестру народних інструментів.

У процесі вивчення курсу «Ансамбль» пропонується вирішення наступного комплексу завдань:

- оволодіння професійними навичками ансамблевої гри;
- оволодіння різноманітним ансамблевим репертуаром;
- опанування навичками самостійної роботи над музичним твором;
- ознайомлення з принципом формування ансамблю;
- розуміння ансамблістами технічних можливостей, специфіки звучання різних музичних інструментів, єдності характеру музики та якості штрихів, принципів звуковидобування;
- вміння досягати творчої єдності в процесі спільного виконання музичного твору, почуття ансамблю та вирішувати художньо-музичні завдання разом з іншими учасниками ансамблю;

- виховання почуття відповідальності перед партнерами, вимогливості до себе, виконавчої дисципліни;
- виховання творчої самостійності та ініціативності студента;
- розвиток артистичних якостей;
- створення репертуарного фонду та постійне його розширення для майбутньої творчої роботи;
- закріплення навичок отриманих у класі з фаху.

Матеріалом курсу є оригінальний ансамблевий репертуар, твори композиторів-класиків, романтиків, сучасних українських та зарубіжних авторів у перекладенні для домрового ансамблю, обробки народних пісень і танців, твори естрадної музики.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- основи теорії та методології формування виконавської майстерності артиста-ансамбліста;
- основні напрямки розвитку народно-інструментального ансамблевого виконавства;
- види ансамблів;
- основні принципи формування ансамблю;
- специфіку динамічного співвідношення звучання інструментів у певних видах ансамблів;
- можливості різних інструментів в ансамблі та особливості аранжування для різних видів ансамблів;

Уміти:

- досягати ритмічного узгодження в процесі ансамблевого виконавства;
- досягати рівної сили динамічних відтінків, певного тембрового забарвлення;
- оцінювати в процесі спільного виконання гри партнера по ансамблю на образно-емоційному, метро-ритмічному та динамічному рівнях та співвідносити з нею свою гру;
- використовувати невербальні методи спілкування з партнером у ансамблі; долати сценічне хвилювання;

Мати навички:

- сумісної ансамблевої роботи над єдиним способом артикуляційних прийомів, інтонації тощо;
- відчуття єдиного темпоритму, звукового балансу, штрихової єдності тощо;
- самостійної роботи над музичним твором, у тому числі опрацювання партій ансамблю, їх коригування, аналіз партитури;
- колективного читання нот з аркуша та транспонування;
- прискореного читання вертикальних і горизонтальних нотних структур;
- інтерпретації творів різноманітних стилів та жанрів;
- концертних виступів з ансамблевим репертуаром.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Перелік тем

Тема 1. Виявлення рівня професійної підготовки та творчих уявлень студента.

Тема 2. Складові якісного прочитання авторського тексту та опанування фактури музичного твору на етапі його розбору.

Тема 3. Робота над аплікатурою з метою досягнення артикуляційної та інтонаційної виразності звучання.

Тема 4. Типовість та особливості форми твору, що вивчається.

Тема 5. Специфіка виконання народної обробки.

Тема 6. Опанування вправ для подолання технічних складностей.

Тема 7. Виявлення жанрових ознак тематичного матеріалу, робота над темпо-ритмічною організацією твору, утриманням єдиного темпу у поєднанні з виразністю інтонування та артикуляції.

Тема 8. Динамічний план твору, вивчення тонального плану, кадансів, кульмінаційних епізодів.

Тема 9. Вивчення метро-ритмічних особливостей твору.

Тема 10. Розробка вправ з метою подолання технічних складностей твору.

Тема 11. Аналіз структури, тематичного матеріалу творів великої форми.

Тема 12. Опанування фактурних елементів творів сонатної форми.

Тема 13. Виявлення специфіки комплексу засобів музичної виразності в сучасній музиці.

Тема 14. Виховання у студента художнього смаку, естетичного відчуття, гармонічного поєднання інтелектуального та емоційного ставлення до виконавського процесу як необхідних умов для розкриття його творчої особистості, набуття осмисленої виконавської волі та невимушеної артистичності.

Тема 15. Оволодіння культурою звуковидобування у сучасній музиці.

Тема 16. Вміння визначити стильові особливості виконуваного твору.

Тема 17. Вміння знаходити у звуковидобуванні виражальну специфіку та відповідні стилю рішення, розвиток тембральних уявлень.

Форми та технології навчання

Практичні заняття, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Практичні завдання	45
2.	Самостійна робота	50
3.	Іспит	5
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент у повному обсязі опанував матеріал навчальної програми, виконав усі передбачені програмою форми роботи (участь у практичних заняттях, виконання самостійної роботи), проявив ініціативність та здатність творчо вирішувати завдання.

Оцінка «**добре**»: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (приблизно в обсязі 75%), орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив зацікавленості заняттями, неякісно виконував усні та письмові завдання, передбачені програмою.

Оцінка «**незадовільно**»: студенти не опанували матеріал курсу, не виконали обов'язкових форм роботи, не розуміли основний зміст та завдання курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Балалайка

1. Блінов Е.Г. Передмова до видання: 40 етюдів для балалайки. – Київ, 1958. – 80 с
2. Жуков В. Історичний погляд та сучасний аспект на розвиток балалайки в Україні: традиційна культура в умовах глобалізації: виклики війни Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 17 – 18 червня 2022 року Харків Друкарня Мадрид 2022 – 263 с.
3. Костогряз С. Виконавство на балалайці харківщини як складова українського музичного мистецтва: дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / С. О. Костогряз ; ХНУМ ім. Котляревського; Наук. кер. Шаповалова Л. В. — Харків, 2017. — 252 с.
4. Костогряз С. Влияние инструментализма на специфику интонационной жанровости в композиторском творчестве для балалайки / С. Костогряз // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв No8: зб. наук. пр. [за ред. В.Я.Даніленка]. — Харків : ХДАДМ, 2015 (Мистецтвознавство No8). – С. 80 – 86.
5. Москаленко В. Лекції по музикальній інтерпретації / В. Москаленко. – К. : Клякса, 2001. – 176 с.
6. Тростянський Є. Твори та обробки для балалайки у супроводі фортепіано та баяна. Нотне видання / Є. Тростянський. – С., 2007. – 51 с.
7. Пасічняк Л. М. Академічне народне-інструментальне ансамблеве мистецтво України ХХ ст.: Історико-виконавський аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Л. М. Пасічняк. – Львів, 2007. – 17 с.

Баян, акордеон

1. Алексеев І. Методика викладання гри на баяні. - К.: Муз. Україна, 1957
2. Бай Ю. Теоретические основы совершенствования внутренней структуры музыкально-игровых движений баяниста. - К.: Консерватория, рукопись
3. Власов В. Методика работы баяниста над полифоническим произведением. - О: Всесоюзный методический кабинет по учебным заведениям искусств и культуры.
4. Давидов М. Теоретичні основи перекладення інструментальних творів для баяну- К.: Муз. Україна, 1977
5. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяниста (підручник). - К.: Муз. Україна, 2004.
6. Кучерук В. Ф., Олексюк О. М., Кучерук Н. П. Клас інструментального ансамблю: навч. посіб. для вищих навч. закл. Ч. І. Київ: РЕТРО-ПРІНТ, 2012. 96 с.
7. Паньков В. Гама, трізвуки, арпеджіо для вибірного баяну. — К.: Муз. Україна, 1982
8. Пляченко Т. М. Методика роботи з музично-інструментальними колективами: навч.-метод. посіб. для студ. мист. ф-ту пед. ун-ту. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2009. 232 с.

9. Ризоль М. Принципы применения пятипальцевой аппликатуры на баяне. — К.: Сов. композитор, 1977
10. Ризоль М., Яшкевич И. Школа двойных нот для баяна. - К.: Муз. Украина, 1989
11. Самитов В. Творческая направленность процесса совместной деятельности педагога и студента как условие становления личностных качеств музыканта-исполнителя. - к.: консерватория, рукопись, 1992
12. Шаров В. Расширение музыкально-выразительных возможностей баяна в его электронной модификации. - К.: Консерватория, рукопись, 1992

Гітара

1. Ансамблі народних інструментів. Дуети, тріо, квартети для домри, кобзи, мандоліни у супроводі гітари / упоряд. С. Є. Струтинський. Львів : ТеРус, 2011. 95 с.
2. Ансамблі народних інструментів. Дуети, тріо, квартети для домри, кобзи, мандоліни у супроводі гітари. Вип. 3 / упоряд. С. Є. Струтинський. Львів : ТеРус, 2014. 68 с.
3. Грищенко В.І. Методика організації та роботи підліткового класичного ансамблю гітаристів: автор. дисер.13.00.02. КНУКІМ.2003.16 с.
4. Михайленко М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності гітариста: автореф. дисер.... Канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Музичне мистецтво. НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2011. 18 с.
4. Польская И. И. Камерный ансамбль : История, теория, эстетика : Монография / И. И. Польская. –Харьков : ХДАК, 2001. –396 сПроблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти «Гітара як звуковий образ світу»: зб. наук. пр. / ХДУМ ім. І.П.Котляревського [ред. та упор. Л. В. Шаповалова]. –Харків, 2008. –Вип.23.–232 с

Домра

1. Ансамблі народних інструментів. Дуети, тріо, квартети для домри, кобзи, мандоліни у супроводі гітари / упоряд. С. Є. Струтинський. Львів : ТеРус, 2006. 84 с
2. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської Художньої майстерності: навч. метод. посіб. – К.:ДАКККіМ, 2009. – 150 с.
3. Бортник Є.О. Струнний інструментарій Слобідської України в минулому і сучасному.// У зб.: Музична Харківщина, 1992, с. 191-205.
4. Кучерук В. Ф., Олексюк О. М., Кучерук Н. П. Клас інструментального ансамблю: навч. посіб. для вищих навч. закл. Ч. І. Київ: РЕТРО-ПРІНТ, 2012. 96 с.
4. Лисенко Н., Михеев Б. Школа гри на чотирьохструнній домрі. – К.: Муз. Україна, 1989, 152 с.
5. Лисенко Н. Методика обучения игре на домре. - К.: Муз. Украина, 1990, 88 с.
6. Матвійчук Л. Методичні основи формування виконавської майстерності домриста. - К.: 2005
7. Матвійчук Л. Школа майстерності кобзиста. - К.: 2005
8. Михеев Б. А. Акустические закономерности звукообразования на домре и их использование в работе над звукоизвлечением / Б.А.Михеев. – Харьков, 1990. – 24 с.
9. Михеев Б. А. Некоторые особенности отбора и редакции скрипичных произведений для домры / Б. А. Михеев // рукопись.
10. Пасічняк Л. Український ансамбль народних інструментів у контексті формування академічних традицій. Здобутки і перспективи . Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф (ДДПУ ім. І. Франка, 25.03.07, м. Дрогобич). 2007. С. 229–239.

Цимбали

1. Агратіна Г. Українські цимбали – здобутки і проблеми / НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998/
2. Баран Т. Концертні цимбали: історико-теоретичний та виконавський підходи / Київ, 2003/
3. Григоренко А. З історії українських цимбалів / НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998/
4. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської Майстерності баяніста / Муз. Україна, 1997/
5. Давидов М. Народно-інструментальна культура України / НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005/
6. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах / НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005/
7. Давидов М. Проблеми збереження та розвитку академічного народно-інструментального мистецтва України / нмау ім. П. І. Чайковського, 2008/
8. Ida Tarjani– JozefFalka Cimbalom iskola. 1967 EditioMusika Budapest
9. Незовибатько О. Школа гри на українських цимбалах / К., Мистецтво, 1966/
10. Овчарчин В. Цимбалісти та їх історичний внесок у розвиток і становлення цимбалів в Україні / НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999/
11. Пшеничний Д. Аранжування для народних інструментів / К., Музична Україна, 1980/